ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA:

Dane ogólne:

1.1 Podstawa opracowania……..……..s 2

1.2 Przedmiot i zakres opracowania……..……..s.2

2. Rys historyczny oraz opis budynku .....……..……s.3

3. Opis inwentaryzacyjny polichromii klatki schodowej……..……s.4

4. Historia……..……s.4

5. Technika wykonania……..……..s.5

6. Stan zachowania……..……..s.6

7. Program prac konserwatorskich……..……s.6

8. Dokumentacja fotograficzna……..……..s.9

Dane ogólne:

1.1 Podstawa opracowania

Opracowanie wykonane przez firmę: KZEB Konserwatorstwo Zabytków Ewa Bożejewicz, ul. Świerkowa 2, 87-400 Golub-Dobrzyń, NIP: 878 – 169- 32-31, Regon: 363978405, nr dyplomu 1400/103688/2006 na zlecenie z dn. 23.05.2017r. przez Centrum Kultury Dwór Artusa, Kierownik Administracji Sebastian Chojnacki, ul. Rynek staromiejski 6, 87-10 Toruń.

1.2 Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem opracowania jest program prac konserwatorskich dotyczący Sali Schodowej Dworu Artusa w Toruniu, ul. Rynek staromiejski 6, 87-00 Toruń.

W zakres opracowania wchodzą:

- rys historyczny
- technologia wykonania
- opis poprzednich prac konserwatorskich
- stan zachowania
- program prac konserwatorskich
- dokumentacja fotograficzna
- harmonogram i kosztorys prac konserwatorskich

OPRACOWANIE KONSERWATORSKIE CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

2. Rys historyczny oraz opis budynku.

Budynek od początku XIV w. był siedzibą bractwa św. Jerzego.

Kolejne losy budowli:

1625r. – przebudowano szczyt

1796r. – wyburzono obiekt

1802r. – wzniesiono nowy budynek, zajmował ówcześnie dwie działki z przeznaczeniem na Teatr Miejski do 1889r. Architekt miejski Heckert.

Właściciele:

1889r. - 1891r. – budowa obecnego budynku Dworu Artusa w miejscu czterech działek, którego właścicielem jest miasto Toruń. Budynek pełnił wówczas funkcję kulturalną oraz usługowo-gastronomiczną, był dość często odnawiany[1].

1934r. – właścicielem Gmina miasta Toruń

1949r. – został przekazany Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika jako Collegium Maximum. W reprezentacyjnych salach drugiego piętra umieszczono pracownię Konserwacji Dzieł Sztuki Wydziału Sztuk Pięknych UMK[2].

1962r. – własność Skarbu Państwa Polskiego.

1993r. – siedziba Centrum Kultury Dwór Artusa.

Obecny gmach wzniesiony jest w stylu neorenesansu niderlandzkiego[3].

Opis budynku.

Sytuacja: Budynek usytuowany w bloku zabudowy ograniczony ulicami: Rynek Staromiejski od północy, Żeglarską od wschodu, Kopernika od południa, Ducha św. Od zachodu.

Materiał i konstrukcja: Fundamenty kamienne, ściany zewnętrzne i wewnętrzne z cegły pełnej, palonej, na zaprawie wapiennej, budynek nietynkowany. Nad parterem w przednim trakcie znajduje się sklepienie krzyżowe, pozostałe stropy drewniane. Ściany wewnętrzne tynkowane gładkim tynkiem wapiennym.

---

[1] *Dwór Artusa. Dokumentacja historyczno-konserwatorska wykonana na zlecenie Przedsiębiorstwa Badań i Konserwacji Zabytków "Rembud" spółka zoo*. *Toruń*, PPPKZ o. Toruń, Pracownia Naukowo-Historyczna, opracowanie i redakcja mgr S. Szczerbiński, M. Furmaniuk, W. Najder, S. Reszkiewicz, Toruń 1989r., s.33-36

[2] Tamże, s. 36

[3] *Biała karta Dwór Artusa* 1983r., PKZ Toruń.

Rzut: Budynek wzniesiony na planie prostokąta, 3-traktowy z dziedzińcem. Komunikacja budynku pionowa - w budynku znajdują się trzy klatki schodowe: główna, boczna oraz w oficynie tylnej. W części zachodniej w trakcie środkowym znajduje się główna **reprezentacyjna klatka schodowa**, portal główny umieszczony jest na osi. Głowna klatka schodowa liczy trzy kondygnacje nadziemne. Szerokie kamienne schody z biegiem środkowym prowadzącym na półpodesty oraz dwoma biegami bocznymi na piętro pierwsze i drugie. Stopnie są wykonane z granitu[4].

Wnętrza: Schody z zachowaną kutą balustradą[5].

3. Opis inwentaryzacyjny polichromii klatki schodowej.

Dekoracja Sali Schodowej Dworu Artusa obejmuje polichromie ścian oraz bogato zdobiony sufit z dekoracją sztukatorską i polichromią sufitową.

Polichromia ścienna w postaci szablonowych dekoracji malarskich o powtarzających się formach. Kompozycja pasowa w układzie horyzontalnym, podziały płaszczyzn mają imitować okładzinę kamienną na ścianach. Bloki kamienne w postaci leżących prostokątów, o wciętych półkoliście narożnikach otoczone są ornamentami szablonowymi. Kolor płaszczyzn jest jasnokremowy, wokół znajdują się wąskie błękitno zielone paski. Wokół nich kontur stanowią czarne i białe paski imitujące światłocień. Bloki ułożone są w sześciu poziomych rzędach na błękitno zielonym tle. Poszczególne rzędy rozdzielają wąski pasy. Wypełniają je ugrowe płyciny o jasnokremowym rysunku ornamentów.

Ornamenty znajdują się również na ścianach policzkowych tynkowanych biegów schodów. Malowane są w kolorze jasnobeżowym i dekorowane ornamentem szablonowym podkreślającym bieg stopni. Podniebia schodów w tym samym kolorze kremowym.

4. Historia.

Wystrój pochodzi z roku 1891, autorem jest Hans Rumsch z Wrocławia. Magistrat Miasta Torunia zlecił artyście dekorowanie sal reprezentacyjnych w nowo budowanym

[4] *Dokumentacja techniczna, Dwór Artusa, ul. Rynek staromiejski, Analiza programowo-funkcyjna*, arch. Piotr Dąbrowski, 1982r., Archiwum WKZ Toruń

[5] Tamże.

obiekcie. Wystrój stanowi przykład aranżacji wnętrza w stylu eklektycznym, popularnym u schyłku XIX w., nawiązującym do zdobnictwa pochodzącego z różnych epok historycznych. Pierwotne wyposażenie Sali zdobiło jedno lustro, cztery kinkiety, jeden mosiężny żyrandol zwisający z sufitu, oraz leżący na schodach dywan przytrzymywany mosiężnymi prętami. W 1907r. klatka otrzymała nowy wystrój malarski ścian, kiedy zlecono ponownie Hansowi Rumschowi odnowienie dekoracji malarskich. Dekoracje sufitu pozostały bez większych zmian, natomiast malowidła ścienne przemalowano wprowadzając dekoracje szablonowe o motywach antykizujących w jasnej tonacji ugorowo białej. Dolne partie ścian zdobiła malowana balustrada, górne zaś u styku z fasetą – pas fryzu. Wnętrze w latach późniejszych wielokrotnie przemalowywano, ściany i sufit pokrywano warstwami monochromatycznymi. Kolejne remonty miały miejsce: w okresie międzywojennym w 1933r.; w 1942r. podczas okupacji niemieckiej oraz parokrotnie po czasach wojennych. Częściej odświeżano ściany niż sufit, na co wskazywała ilość warstw wtórnych określonych w trakcie badań odkrywkowych. W latach 1941-1942 podczas inwentaryzacji przeprowadzonej przez Niemców, częściowo wymieniono wyposażenie klatki schodowej. Wprowadzono drugie lustro ścienne, z kinkietami po obu jego stronach umieszczone na podeście między I i II piętrem, a także wymieniono górne oświetlenie. Wymieniono żyrandol na duży kolisty klosz.

W 1994r. klatka schodowa poddana została kompleksowej konserwacji, odsłonięto wówczas polichromie spod przemalowań pokrywających ściany i sufit. Dokumentacja z prac zawiera szczegółowy opis przeprowadzonych zabiegów rekonstrukcyjno-konserwatorskich oraz materiał fotograficzny dokumentujący prace przed, w trakcie oraz po konserwacji. Przywrócono wówczas XIX w. pierwotny wystrój malarski klatki schodowej.

5. Technika wykonania.

Dekoracja malarska ścian wykonana na zaprawie wapienno-piaskowej (1-3cm grubości), pokrytej cienką warstwą wyprawki gipsowej (0,2-0,3cm). Na tak przygotowanym podłożu znajduje się warstwa malarska wykonana w technice żywiczno-olejnej. Całość pomalowano w kolorze jasno ugrowym. Na tę warstwę tła nanoszono ornamentalne podziały przy użyciu szablonów. Powierzchnia zabezpieczona warstwą pokostu lnianego nadająca pomarańczowo ugrowy odcień.

Przemalowania występujące chronologicznie:

- 1907r. – woskowo-olejna dekoracja malarska wykonana przez Hansa Rumscha
- okres międzywojenny – kolejno występowały po sobie kolory ścian: ugrowy, turkusowy, biały, biały
- 1942 – w. olejna w kolorze beżowym
- Po 1945r. – w. olejna jasnobłękitna
- 1960r. – w. olejna w kolorze seledynowym

W trakcie ostatnich prac konserwatorskich w 1994r. podczas których odsłonięto malowidła spod kilku warstw przemalowań wykonano uzupełnienia:

- łaty i kity uzupełniono zaprawą wapienno-piaskową, a następnie wyrównano powierzchnię wyprawką gipsową
- warstwa malarska uzupełniano w. malarską podkładową emulsyjną
- uzupełniono malowidła farbą lateksową[6].

6. Stan zachowania.

Polichromie ścienne zachowane w ok.95% w stanie ogólnym dobrym.

Tynk zachowuje swoje właściwości, miejscami jest spękany. Lokalnie na całej powierzchni ścian występują niewielkie odspojenia od podłoża wymagające podklejenia (Fot. 5, 8).

Sztablatura gipsowa w stanie dobrym, miejscami odspojona od podłoża (Fot. 13).

Warstwa malarska przybrudzona z licznymi ubytkami i zadrapaniami mechanicznymi występującymi głównie w dolnej części ścian, w miejscach gdzie odbywa się największy ruch komunikacyjny klatki schodowej (Fot. 7, 9, 10). W narożniku ściany widoczny duży zaciek, obecnie suchy. W tym miejscu tynk jest odspojony od podłoża, widoczne są liczne pęcherze na powierzchni ściany. Polichromia wykazuje nierównomierne błyszczenie w świetle ukośnym. Na powierzchni ścian widoczne wtórne poprawki malowidła występujące lokalnie oraz ślady po montażu lamp oświetlenia awaryjnego (Fot. 6, 10, 11).

[6] *Dwór Artusa. Konserwacja malarskiego wystroju wnętrza klatki schodowej.* Dokumentacja konserwatorska, Toruń 1996r., BKZ 1537

7. Program prac konserwatorskich.

Program prac konserwatorskich przewiduje wykonanie konserwacji zachowawczej. Należy zachować polichromie ścienne i przywrócić prawidłowy odbiór estetyczny malowideł. Prace przy obiekcie należy udokumentować wykonując opis i fotografie stanu zachowania przed konserwacją, w trakcie prowadzonych prac oraz po konserwacji. Środki przeznaczone do konserwacji należy wybrać na podstawie przeprowadzonych prób przed przystąpieniem do prac. W tym celu proponuje się:

1. Oczyszczenie malowideł metodą mechaniczną przy użyciu gumki chlebowej. W dalszym etapie należy wykonać próby oczyszczania chemicznego. Należy szczególnie uważać na środki zawierające wodę i alkohol, ponieważ mogą one uszkodzić warstwę malarską.
2. Podklejenie pęcherzy i odspojonych fragmentów tynków i warstwy malarskiej metodą iniekcji. W razie konieczności w miejscach osłabionej warstwy malarskiej należy wykonać zabieg konsolidacji.
3. Usunięcie osypujących się fragmentów ściany w obrębie zacieku oraz lokalnie w miejscach mocno odspojonych.
4. Wykonanie uzupełnień ubytków tynku zaprawą, a następnie wyrównanie powierzchni do gładkiej struktury ściany, tak aby nie pozostawić widocznego kruszywa. W tym celu proponuje się nałożenie na większe ubytki warstwy tynku wapiennego z uziarnieniem do 0,6mm, natomiast do mniejszych ubytków i wygładzenia powierzchni zaprawy o bardzo drobnym uziarnieniu.
5. Zaizolowanie uzupełnień tynków przed przystąpieniem do uzupełnień ubytków polichromii.
6. Wykonanie uzupełnień ubytków warstwy malarskiej metodą punktowania farbami akrylowymi oraz żywicznymi. W przypadku scalania kolorystycznego całych powierzchni kwater można zastosować farby zolowo – krzemianowe.
7. Nałożenie warstwy zabezpieczenia końcowego półmatowego w celu ujednolicenia połysku na powierzchni ścian. Warstwa lakieru powinna imitować oryginalny połysk uzyskany poprzez zastosowanie techniki żywiczno-olejnej z warstwą pokostu na powierzchni.
8. Wymiana i ujednolicenie włączników światła na takie, które będę dopasowane do wystroju stylistycznego klatki schodowej.

Propozycja materiałów:

NAZWA	OPIS	LOKALIZACJA
Wodna dyspersja Primal AC33, Kremer	Lepkość średnia 6 PaS, dobra penetracja i bardzo dobre właściwości zwilżające, rozpuszczalny w węglowodorach aromatycznych, ketonach i estrach, rozcieńczalny wodą, odwracalny w acetonie i toluenie elastyczny, tworzy błonę przeźroczystą, bezbarwną i plastyczną, klej do papieru i tekstyliów, stosowany również w konserwacji do podklejania pęcherzy podtynkowych, ekstrakt suchy 50% Udoskonalona formuła o filtry UV. Posiada odporność na żółknięcie.	Podklejanie pęcherzy
KEIM NHL-Kalkputz-Fein	Wierzchni tynk wapienny do wnętrz i na zewnątrz, do nakładania ręcznego i maszynowego. Może być zbrojony siatką. Może być wykorzystywany również do elementów ciągnionych. Podstawowe dane: - uziarnienie do 0,6 mm - grubość jednej warstwy 2-5 mm W kolorze naturalnej bieli tynku wapiennego.	Uzupełnienia większych ubytków tynków
KEIM Dolomitspachtel	Gotowa do użytku, uniwersalna masa szpachlowa na bazie mineralnej, do wnętrz, na dowolne podłoża. Dzięki bardzo drobnemu uziarnieniu (do 0,3 mm) pozwala na „ściągnięcie grubości praktycznie do zera”. Grubość jednej warstwy 0–4 mm. Wysoka paroprzepuszczalność, kolor biały.	Uzupełnienia końcowe ubytków tynku
KEIM Optil®	Uniwersalna, zolowo-krzemianowa farba do wnętrz, na dowolne podłoża. Rozcieńczana wodą. Bardzo wysoka paroprzepuszczalność, odporność na szorowanie na mokro.	Uzupełnienia warstwy malarskiej w miejscach płaszczyzn

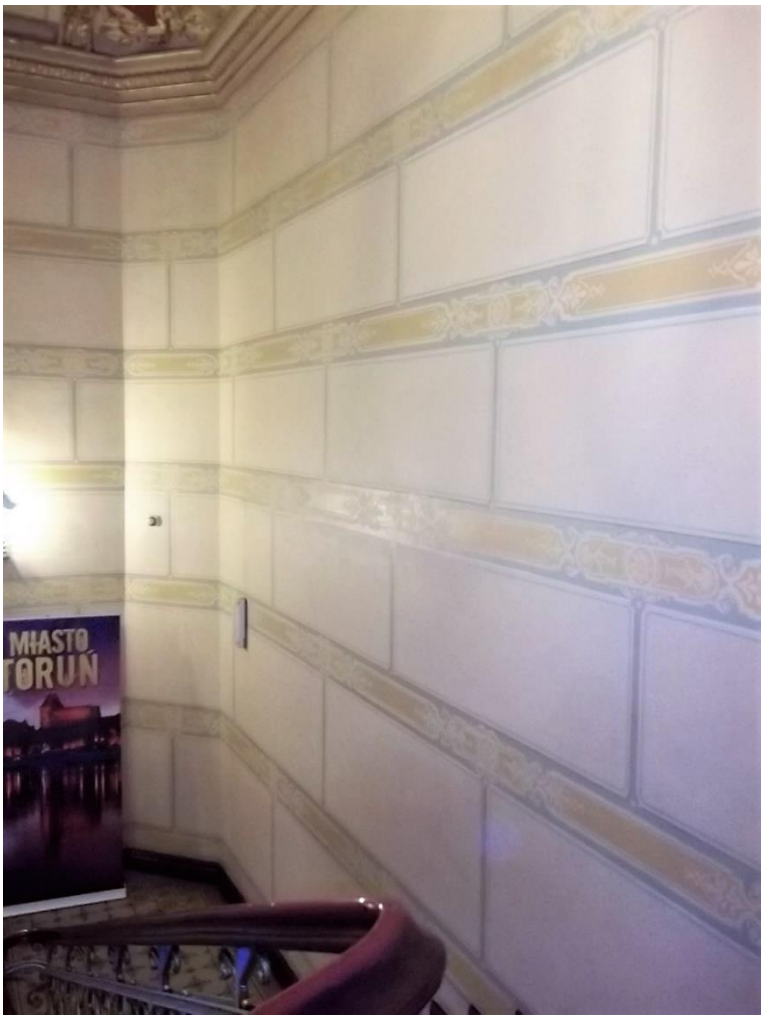
8. Dokumentacja fotograficzna.

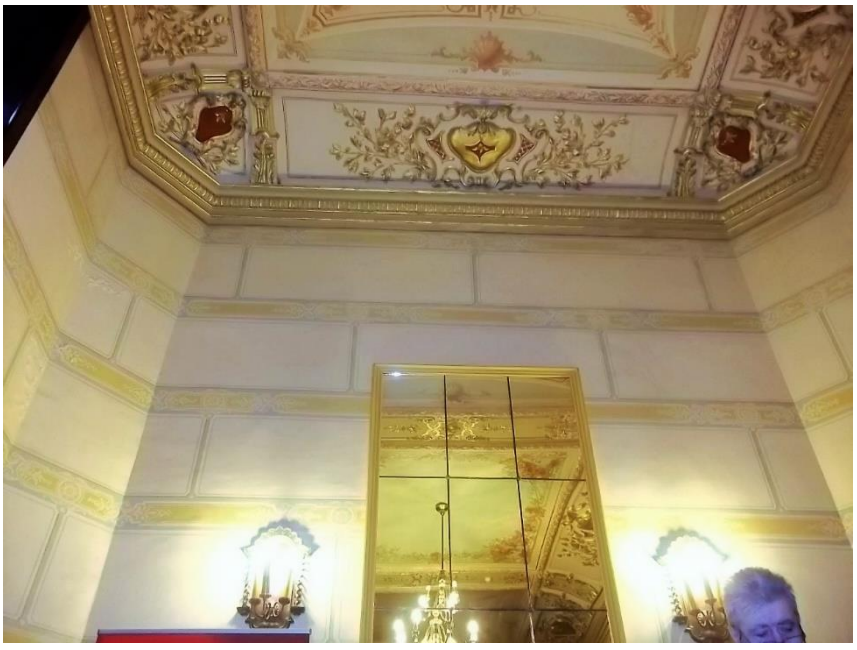
Fot. 1 Wejście na główny bieg schodów z przedsionka klatki schodowej.

Fot. 2 Polichromia na bocznej ściance schodów.

Fot. 3 Widok na polichromię z wysokości spocznika na IIp.

Fot. 4 Widok ze spocznika I p.

Fot. 5 Fragmenty odspojonego tynku przy schodach.

Fot. 6 ślad po montażu lampy.

Fot. 7 Zabrudzenia i uszkodzenia mechaniczne ścian przy biegu schodów.

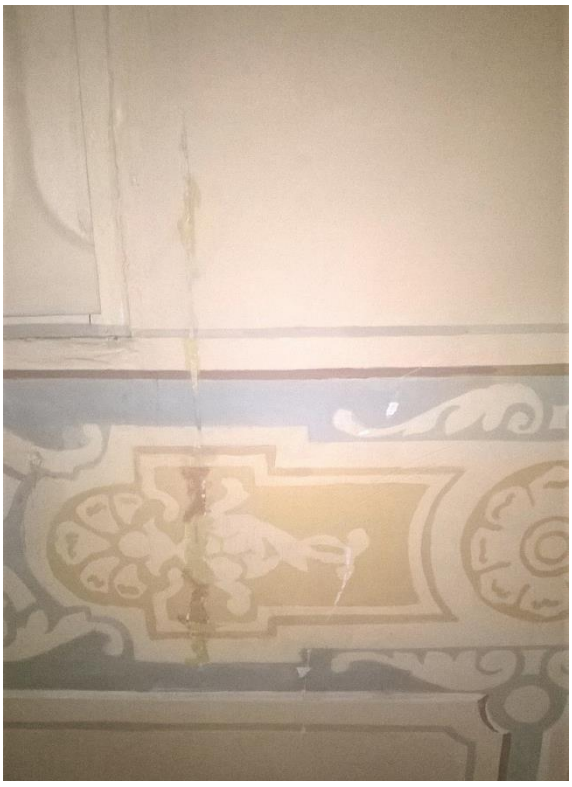
Fot. 8 Odspojenia warstwy polichromii od warstwy gipsowej.

Fot. 9 Fragment polichromii na Ip. Widoczne liczne zabrudzenia ściany.

Fot. 10 Fragment dolnej części ściany przy biegu schodów. Widoczne zabrudzenia, uszkodzenia mechaniczne oraz wtórne reperacje lokalne polichromii.

Fot. 11 Widok na wtórne pomalowanie ubytku polichromii.

Fot. 12 Fragment skrzyni pożarowej.

Fot. 13 Fragment ściany przy stopniach schodów. W ubytku widoczne pierwotne wymalowanie klatki schodowej.